

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1995.
OKTÓBER

CXXX. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXX. évfolyam 10. szám
(október)

HU ISSN 1215-0398

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, Steiner József, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon: 201-7737

Nyomdai Munkák: Csathó és Társa Gyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1995. október 2.

Terjeszti: a Magyar Posta. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.). Megjelenik havonta.

A címlapon: Mediterrán parkrésztlet
Fotó: Pápai Gábor

СОДЕРЖАНИЕ

И. БАХ - Г. БАГАМЕРИ: Встречаемость клонов на тополах	304
К. ТОМПА: Биомасса, энергия и продовольствие	308
З. МАРЬЯНИ: Семенной банк <i>Robinia pseudoacacia</i> . L.	311

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Dr. Czerny Károly: Az egység és a sokszínűség	293
Holdampf Gyula: A magyar erdészet az ENSZ-ben	296

VADGAZDÁLKODÁS – VADÁSZAT

Nyúl Bertalan: Vadgyűlölet?! Erdőszeretet?!	299
Dr. Czerny Károly: A vadászterületek nagyságának meghatározása az önállóan is vadászható területegységek alapján	301
Reményfy László: Presztizs, renomé, imázs	301
Szidnainé Csete Ágnes: Nádler Herbert életútja	302

TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK

Dr. Bach István – Bagaméry Gáspár: „Nyárgolyva” előfordulása fekete nyáron és euramerikai klónokon: Robusta (óriás nyár) és a BL fajtákon	304
Mannhardt András: Munkával a stressz ellen	307
Dr. Tompa Károly: Biomassza, energia, élelmézés	308
Dr. Marjai Zoltán: Az akác-magbank	311
Dr. Kapusi Imre: Ültessünk akácfát	314

ERDŐKERÜLŐBEN

Pápai Gábor: Erdésszemmel Provence-ban	316
Gólya János: Elfújta a szél	318
Csányi Sándor: Éghajlat és időjárás	320
Reményfy László: Az erdészeti szakigazgatásról	321
Borovics Attila: Megemlékezés Saághy István halálának 50. évfordulója alkalmából	322
Végvári Jenő: „Kaszó legjobb erdésze”	323

KÖNYVESPOLC

EGYESÜLETI HÍREK

B3

B4

INHALT

Dr. Bach, I., Bagaméry G.: „Krepf“-Vorkommen an Schwarzpappeln und an euramerikanischen Klonen	304
Dr. Tompa, K.: Biomasse, Energie, Ernährung	308
Dr. Marjai, Z.: Robinien Samenbank	311

CONTENTS

Bách, I.-Bagaméry, G.: Occurrence of the outgrowth on poplars	304
Tompa, K.: Biomass, energy and food supplies	308
Marjai, Z.: Seedbank of <i>Robinia pseudoacacia</i> . L	311

DR. CZERNY KÁROLY

Az egység és a sokszínűség

Hozzászólás dr. Balázs István cikkéhez

Minden magára valamit is adó mozgalom, szervezet vagy egyesület deklarálja tagjai egységét és összeforrottságát, ugyanakkor őszintén vagy kényszeredetten, de kinyilvánítja a tagok szabad véleménynyilvánítási jogát, a sokszínűség építő és előremutató hatását is.

Az Országos Erdészeti Egyesület sem működhet másként.

Ha visszatekintünk az elmúlt 130 (145) évre, akkor örömmel konstatálhatjuk, hogy sohasem volt érzékelhető markáns szélsőségesség egyesületünkben, és soha nem volt semmiféle szakadás vagy csoportos kiválás sem, ami a közösség létét veszélyeztette volna. Az összefogást kétségkívül megalapozta a tagok hivatásszerűete és az erdőkért érzett mindenkor felelősségérzete, de fontos tényező volt a közös felsőfokú és az alig tagolt középfokú alma materek összekötő hatása is, és persze maga az egyesület, amelyben helyet kaphatott minden rendű és rangú erdész kolléga, akit vonzottak a közösségi programok, az együttlélt varázslatos ereje.

A nagy történelmi és társadalmi változások természetesen a mi életünkben is mély nyomot hagytak. Nem szükséges ecsetelni, hogy mit jelentett valamikor az erdők (és az erdészek) államosítása, és mit jelent ma az erdők (és az erdészek) privatizálása, és nem szükséges azt sem elemezni, hogy ezt mindenki más és más módon éli meg, van, akinek tág lehetőségei teremődnek, míg mások kenyere is veszélybe kerül.

Hol van ilyenkor az egyesület, és egyáltalán mit tehet a sem nem szervezvet, sem nem hatóság, sem nem erdőbirtokos, amúgy önkéntesen alakult szakmai szervezet?

Diktáljon egyfajta központi véleményt, vagy dobja a lovak közé a gyepelőt? És ha diktálni akarna, erre van-e

jogosítványa, és ha félrefordul a gondok előtt, akkor ezért nem kell-e a jövőben szembenéznie a saját tagságával?

Nos, az egyesület elnöksége, majd választmánya feltárta a legfontosabb kérdésköröket, és megkísérelte megkeresni ezekre a leginkább elfogadható közösségi választ, amely 85-90%-os támogatottságot mindenképpen jelenthet a tagság körében.

Az irányelvek természetesen minden kérdésünkre nem térhettek ki, de arra igenis alkalmasak, hogy eligazítsanak bennünket a mindennapi lobbizásaink közepette, és hogy lehetőleg olyan irányba húzzuk (ki-ki a maga területén) az egyesület és a szakma közös szekekrét, ahol majd találkozhatunk is egymással, állami vagy magánerdőgazdák, természetvédők vagy más szakmai csoportok is.

Szerencsére a választmány deklarálta azt is, hogy ettől kezdve bárki egyéni véleményét is megfogalmazhatja, sőt közkinccsé is teheti, de ilyenkor ne használja sem az egyesület pecsétjét,

sem az ilyen-olyan beosztását. És itt szólnék hozzá dr. Balázs István cikkéhez, aki példát mutatott az egységesség és a sokszínűség nem könnyű mesterségében.

Először is deklarálta, hogy ez a magánvélemény, majd, hogy általában egyetért a közös irányelvekkel, majd, hogy ezek némelyikével kapcsolatban milyen kétségei vannak.

Jó lenne, ha az Erdészeti Lapok, tehát a mi „írástos parlamentünk” oldalain egyre több ilyen magánvéleményt olvashatnánk, azután jó lenne ceket évente vagy kétfévente kiértékelni, összegezni, és az új azévi irányelvek vagy programok keretbe beépítve felhasználni. Mert bizony jó lenne, ha továbbra is az egységet is megteremtő és közösen elfogadott irányelvek szerint dolgoznánk és lobbiznánk, és jó lenne, ha ezeket az irányelveket folyamatosan korszerűsítsenék, új és új válaszokat adva a naponta vagy évente felmerülő változásokra és kérdésekre.

Mert változások azok vannak!

Az erdőgazdálkodás létkérdése foglalkoztatta a német Baden-Württemberg tartomány erdészeti közgyűlését idén júniusban. Tulajdonviszonyoktól függetlenül a megélhetést veszélyezteti az erdő termékeinek, szolgáltatásainak egyre gyengülő piaci értékelése. Az általános gazdálkodás rövid távú szemlélete hovatovább veszélyezteti a szavakban gyakran elismert, de tettekben nem mutatkozó erdőfenntartás elemi érdekeit. Az erdőgazdálkodás jövedelme már alig fedezi a fenntartás költségeit, a társadalom az általa élvezett előnyök terheit szinte teljesen az erdészetre tereli.

Németország-szerte vita folyik a gazdálkodás ökológiai irányultságának bevezetésére. Ennek középpontjában az energiapolitika áll, amelyben környezethez alkalmazkodó szabályozást keresnek. Kulcsszerepet ebben az adórendszernek kell játszania. Nem magasabb adózás a cél, hanem annak megfelelő megosztása, áthelyezése. Ebben látszódik valamelyes megoldás az erdőgazdaság számára is: ha jutalmazták a környezetbarát energiatermelést, ugyanez illeti a nyersanyag-felhasználást és -termelést is. Amennyiben objektív ökológiai mércét találnak az államtársadalmi adórendszerre, ez elhatározó jelentőségű lesz az erdő tekintetében is. Nemcsak terméke – a fa – miatt, ami környezetileg messzemenően előnyös, hanem egész szervezete révén is, ami élő teljeségében szolgáltatásai révén minden más nyersanyagforrás közül magasan kiemel. Ezt azonban széleskörűen tudatosítanunk kell a társadalomban.

(AFZ 1995. 16. Ref.: Jérôme R.)

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól*

Az Országgyűlés tekintettel arra, hogy a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából; e nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmonia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását, ezért az Alkotmányban foglaltakkal összhangban a következő törvényt alkotja:

1. Fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény célja

1. § (1) A törvény célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme, a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítása.

(2) A törvény a kiszámíthatóság és a méltányos teherviselés elve szerint megfelelő kereteket teremt az egészséges környezethez való alkotmányos jogok érvényesítésére és elősegíti

a/ a környezet igénybevitelének, terhelésének és szennyezésének csökkentését, károsodásának megelőzését, a károsodott környezet javítását, helyreállítását;

b/ az emberi egészség védelmét, az életminőség környezeti feltételeinek javítását;

c/ a természeti erőforrások megőrzését, fenntartását, az azokkal való ésszerű takarékos és az erőforrások megújulását biztosító gazdálkodást;

d/ az állam más feladatainak a környezetvédelem követelményeivel való összhangját;

e/ a nemzetközi környezetvédelmi együttműködést;

f/ a lakosság kezdeményezését és részvételét a környezet védelmére irányuló tevékenységben, így különösen a környezet állapotának feltárásában, megismerésében, az állami szerveknek és az önkormányzatoknak a környezet védelmével összefüggő feladatai ellátásában;

g/ a gazdaság működésének, a társadalmi, gazdasági fejlődésnek a környezeti követelményekkel való összehangolását;

h/ a környezetvédelem intézményrendszerének kialakítását, illetve fejlesztését;

i/ a környezet védelmét, megőrzését szolgáló közigazgatás kialakítását, illetve fejlesztését.

A törvény hatálya

2. § (1) A törvény hatálya kiterjed:

a/ az élő szervezetek (életközösségeik) és a környezet élettelen elemei, valamint azok természetes és az emberi tevékenység által alakított környezetére;

b/ az e törvényben meghatározottak szerint, a környezetet igénybe vevő, terhelő, veszélyeztető, illetőleg szennyező tevékenységre.

(2) A törvény hatálya azokra a természetes és jogi személyekre, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre terjed ki

a/ akik vagy amelyek az (1) bekezdés a/ pontja szerinti környezettel kapcsolatban jogokkal rendelkeznek, illetve akiket vagy amelyeket kötelezettségek terhelnek;

b/ akik vagy amelyek az (1) bekezdés b/ pontja szerinti tevékenységet folytatnak (a továbbiakban: környezethasználó).

(3) A törvény hatálya kiterjed a nemzetközi szerződésekből adódó környezetvédelmi feladatok ellátására, ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik.

3. § (1) E törvény rendelkezéseivel összhangban külön törvények rendelkeznek, különösen:

a/ a nukleáris energiáról és a radioaktivitás felhasználásáról,

b/ a bányászatról,

c/ az energiáról,

d/ az erdőkről,

e/ az épített környezet alakításáról és védelméről,

f/ a termőföldről,

g/ a halászatról,

h/ a közlekedésről, közlekedési alágazatoként,

i/ a katasztrófák megelőzéséről és következményeik elhárításáról,

j/ a területfejlesztésről,

k/ a vadgazdálkodásról,

l/ a vízgazdálkodásról,

m/ a hulladékokról,

n/ a veszélyes anyagokról.

(2) Az élővilág változatossága, élőhelyeinek megőrzése, a tudományos, kulturális vagy esztétikai értékekkel bíró területek, képződmények, létesítmények megőrzése és helyreállítása érdekében – e törvénnyel összhangban – külön törvények rendelkeznek:

a/ a természet és a táj védelméről,

b/ az állatvédelemről, továbbá az állat-egészségügyről,

c/ a növényvédelemről, továbbá a növény-egészségügyről,

d/ a műemlékek védelméről.

Kártérítési felelősség

103. § (1) A környezet igénybevitelével, illetőleg terhelésével járó tevékenységgel vagy mulasztással másnak okozott kár környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kárnak minősül és arra a Polgári Törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályait (Ptk. 345-346. §-ai) kell alkalmazni.

(2) Ha a károsult az (1) bekezdés szerinti kártérítési igényét nem kívánja érvényesíteni a károkozóval szemben – a károsult erre vonatkozó és az elévülési időn belül tett nyilatkozata alapján – a miniszter a Központi Környezetvédelmi Alap javára az igényt érvényesítheti.

104. § Ha a jogsértő tevékenységet folytató személyben változás áll be, e tevékenységnek folytatásával szemben a jogutód felelősségének szabályait kell alkalmazni, kivéve, ha a felek a szerződésben ettől eltérően állapodtak meg.

105. § A környezethasználó jogutód nélküli megszűnése esetén a felszámolás vagy végelszámolás során, illetve állami vállalat gazdasági társasággá alakulása, állami vagyon hasznosítása és értékesítése során, állapotfelmérés alapján a vagyonfelmérésben szerepeltetni kell a tevékenység következtében létrejött környezetkárosodások kárelhárítási és kártérítési költségeit.

Környezetvédelmi bírság

106. § (1) Aki jogszabályban, illetve hatósági határozatban foglalt, a környezet védelmét szolgáló előírást megszeg, vagy azokban megállapított határértéket túllép – az általa okozott környezetszennyezés, illetőleg környezetkárosítás mértékéhez, súlyához és ismétlődéséhez igazodó – környezetvédelmi bírságot köteles fizetni.

(2) A környezetvédelmi bírságot a környezetterhelési járulékon és a környezetterhelési díjon felül kell megfizetni.

107. § A környezetvédelmi bírság nem mentesíti a büntetőjogi, szabálysértési, to-

* A törvényt az Országgyűlés az 1995. május 30-i ülésnapján fogadta el.

vábbá a kártérítési felelősség, valamint a tevékenység korlátozására, felfüggesztésére, tiltására, illetőleg a megfelelő védekezés kialakítására, a természetes vagy korábbi környezet helyreállítására vonatkozó kötelezettség teljesítése alól.

Környezetvédelmi megbízott

108. § (1) A Kormány által jogszabályban meghatározott környezethasználatok esetében – a környezetvédelemmel összefüggő feladatok ellátása érdekében – a környezet-használónak megfelelő szakismerettel rendelkező környezetvédelmi megbízottat (a továbbiakban: megbízott) kell alkalmazni, megbízni.

(2) A megbízott jogait és kötelezettségét, illetve feladatainak részletezését írásban (munkaszerződésben, szerződésben) kell rögzíteni.

(3) A megbízott köteles előzetesen felhívni a szervezet minden szerve és tisztségviselője figyelmét arra, hogy valamely tervezett intézkedés környezetvédelmi jogszabályt, előírást sért.

(4) Nem lehet megbízott, akit környezet sérelmével vagy veszélyeztetésével kapcsolatos bűncselekmény miatt jogerősen el-

ítéltek, az ítélet hatálya alóli mentesüléséig.

(5) A Kormány által meghatározott államigazgatási szerveknél környezetvédelmi biztost kell alkalmazni.

Az ügyész szerepe a környezetvédelemben

109. § (1) Az ügyész a büntetőeljárás törvényben meghatározottak szerint jár el a környezeti elemek Büntető Törvénykönyvében tilalmazott módon való megsértése esetén.

(2) Környezeti veszélyeztetés esetén az ügyész is jogosult keresetet indítani a tevékenységtől való eltűnés, illetőleg a környezetveszélyeztető tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.

(3) Az ügyész törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva, a rá vonatkozó jogszabályok alapján közreműködik a környezetvédelmi hatóságok eljárásai és döntései törvényességének biztosításában.

X. Fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

110. § (1) Ez a törvény a kihirdetésétől számított 180. napon lép hatályba, egyidejűleg az emberi környezet védelméről

szóló 1976. évi II. törvény hatályát veszti.

(2) E törvény hatálybalépésével egyidejűleg

a/ a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 332. § (1) bekezdése a következő d/ ponttal egészül ki:

„d/ az alperes kérelmére elrendeli a keresettel megtámadott környezetvédelmi bírság bírój letéthe helyezését”;

b/ a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény 4. §-a a következő (5) bekezdéssel egészül ki, és az (5) bekezdés jelölése (6) bekezdésre változik:

„(5) Ha a gazdasági társaság az alapító (alapítók) tevékenységét folytatja, a környezetvédelmi jogok és kötelezettségek tekintetében jogutódnak kell tekinteni.”;

(3) A Program hatóvi időtartamra szóló javaslatát első ízben az Országgyűléshez a Magyar Köztársaság 1997. évi költségvetéséről szóló törvényjavaslattal egyidejűleg kell benyújtani.

(4) Az Országos Környezetvédelmi Tanácsot a törvény hatálybalépésével egyidejűleg létre kell hozni, az ezzel kapcsolatos szervezőmunkát a miniszter végzi.

Magyar Közlöny, 1995/52. szám

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága kiadásában 187 oldal terjedelemben mindössze 400 példányban megjelent

AZ ERDŐK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁNAK VÁLTOZÁSA

lapunk áprilisi számának 115. oldalán ismertetett, Budapesten március 2-án megrendezett akadémiai bizottsági konferenciának lektorálás nélküli anyaga.

Az akkor tett ígéretnek ilyen gyors teljesítésével rendkívüli szolgálatot tett a bizottság szakmáknak. Módot ad az ott elhangzottakban való részletesebb elmélyedéshez, számos nagy jelentőségű kutatási eredmény megismeréséhez. Csúpnán néhány szemelvény ezekből:

- „elengedhetetlenül fontos a létező monitoring rendszerek integrálódása.” (Csőka P. és tsa.)
- „Az erdőgazdálkodás és a vadászat érdekeinek mesterseges és torz szétválasztása oda vezetett, hogy a leggyakoribb és a legnagyobb veszteségeket okozó kártevővé vált a vad... Tölgyeseinkben nem a sokat emlegetett »savas eső« okozza a leromlásos megbetegedést, hanem a vízháztartási zavarok után kialakuló kárláncolatok.” (Tóth J.)
- „Az elmúlt 10-30 év időjárásának és az erdők kapcsolatának ökoszisztéma szemléletű vizsgálata alapján kidol-

gozható az erdőgazdálkodás aszálystratégiája.” (Führer E.)

- „...nyárasaink, füzeseink egészségi állapota nem kielégítő. Ültetvényeinkben az intenzív fajták természetese megköveteli az okszerű erdővédelmi eljárások alkalmazását.” (Varga F.)
- „Mivel kezelt erdőkkel dolgozunk, kezelt vadállományt is tételezünk fel, hiszen csak így lehet teljes.” (Kőhalmy T. és tsai.)
- „... a gyűrűs *Armillaria*fajok ... gazdanövénye legtöbbször valamely *Quercus* faj ... valószínűen szerepet játszik a tölgypusztulásban.” (Szántó M.)
- „Az Örmánság erdeit csak a minden részletet átgondolt vízszabályozással lehet megmenteni a további pusztulástól.” (Leskő K.)

Jérôme René

A magyar erdészet az ENSZ-ben

Az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság (CSD) – amelyet az ENSZ Közgyűlés 47. ülészakája hozott létre az 1992. évi Rio De Janeiro-i UNCED Konferencia megállapodásai megvalósítására – 1995. április 11-28. között New Yorkban tartotta harmadik ülészakát. E bizottság alapvető feladata a társadalmi, gazdasági, fejlesztési és környezetvédelmi programok összehangolt megvalósításának elősegítése, különös tekintettel a nemzetközileg nagy térségű – globális – hatásokkal járó szociális, gazdasági és kereskedelmi, valamint környezet- és természetvédelmi tevékenységekre.

A bizottság 1993-ban tartott első ülészakája egyébként minden témakörre kiterjedő érvénnyel úgy határozott, hogy az egyes országok és a különböző nemzetközi szervezetek minden évben készítsenek beszámolót az általuk elévített tevékenységről. E kötelezettségüknek az egyes országok eltérő mértékben tettek eleget; a kelet-európai régió ENSZ tagországai közül csupán Magyarország nyújtott be ilyen írásos beszámolót 1995-ben is, amely tartalmazta az „Erdőgazdálkodás és fenntartható fejlődés Magyarországon” önálló fejezetet is. A bizottság ez évi III. ülészakára történő – valamennyi napirendi témát érintő – hazai felkészülés, kormányhatározat alapján létrehozott

tárcaközi állandó bizottság (a magyar Fenntartható Fejlődés Bizottság) égisze alatt folyt.

Az ülészakon a KTM politikai államtitkárnak – dr. Szili Katalinnak – vezetésével vett részt magyar delegáció. A különböző szakterületek – mezőgazdaság, erdészet, biotechnológiai fejlesztések és alkalmazások, aszálykezelés – képviselői készítették elő a hazai sajtóságokat tükröző dokumentumokat és aktívan bekapcsolódtak az ülészakák szakértői szakaszának munkájába is. A magyar küldöttség erdészeti témával kapcsolatos hétoldalas írásos angol nyelvű dokumentuma valamennyi résztvevő delegációnak, nemzetközi kormányzati és nem kormányzati szervezetnek átadásra került New Yorkban.

Ezen írásos dokumentum lényegében a szöveges értékelését tartalmazza annak a hat kritériumból és húsz indikátorból álló mérhető és folyamatkövető rendszernek, amely a riói és helsinki konferenciák önkéntes kötelezettségvállalásából az erdő, az erdészet ügyéhez kapcsolható és amelyet 1994 júniusában Genfben egy szakértői szintű összeurópai munkaértekezlet elfogadott. A fentebb említett európai kontinentális jelentéskötet tartalmazza az adatsorokat. Az egyes országok nevesítését ugyan az összehasonlító diagra-

mok nem tartalmazzák, de megállapítható, hogy ezen mutatók alapján Magyarország nem áll rosszul egyetlen viszonyítási adatsor tekintetében sem.

Ez a fenntartható erdészetre vonatkozó európai kritérium- és indikátorrendszer a következő fejezeteket tartalmazza:

Az erdei erőforrások fenntartása és megfelelő bővítése, valamint azok hozzájárulása a globális szénkörforgalomhoz.

– Az erdők és más fás területek nagysága, illetve ennek változása (megbontva, ha lehetséges, erdő- és vegetációtípus, tulajdonosi struktúra, korszerkezet és eredet szerint).

– Változás

- az összes élőfakészletben;
- az átlagos élőfakészletben (megbontva, ha lehetséges, a különböző vegetációs zónák és termőhelyek szerint);
- a korszerkezetben vagy megfelelő átmérosztályokban.

– Összes tárolt szénmennyiség és annak változása.

Az erdei ökoszisztéma egészségének és vitalitásának fenntartása.

– A légszennyező anyagok összes mennyisége és annak változása öt-évenként (állandósított területeken mérve).

A MAGASABB BEOSZTÁSOK ELLÁTÁSA a volt NSZK állami és tartományi erdőgazdaságokban külön végzettséghez volt kötve. Egyik ilyen kiképzőhely volt Rottengurgban az Erdészeti Szakfőiskola. Most átalakítják nyolcszemeszteres, okleveles erdőmérnököket képző főiskolává. Központi cél az állami, közszégi vagy magánerdő-gazdaságok számára kerületvezető, irodavezető képzése, tartalmában a természetközeli gazdálkodáshoz irányulóan. Felvételi követelmény az érettségi és előzetesen legalább hatheti szakmai gyakorlat. A nyolcból kettő a gyakorlati szemeszter elismert gazdaságokban. Alapozásként geológiát, talajtant, botanikát, zoológiát, ökológiát, vad- és halgazdaságtant oktatnak. Főtantárgyaik: erdőművelés, erdei munka és -gépesítés, fafelhasználás és -technológia, természet- és környezetvédelem, erdészeti üzemgazdaságtan és mások. Az alapozás után egy szigorlat, a főtantárgyak után diplomamunka. Külön továbbképzés lehetséges általános erdőgazdasági, üzemgazdasági, fagazdasági, ökológiai – természet- és környezetvédelmi – vonalon.

(AFZ 1995. 11. Ref.: Jérôme R.)

- A fák komolyabb levélvesztésében 5 év alatt bekövetkező változások (az ENSZ EGB és az EU 2,3 és 4-es levélvesztési osztályait használva).
- Biotikus és abiotikus tényezők által okozott komolyabb károsítások:
 - rovarok és betegségek okozta károsítások mértékének mérése a növedékvesztés (vagy a mortalitás) alapján;
 - az évenként leégett erdő vagy más fás terület nagysága;
 - a viharkárók mértéke az érintett terület és a viharkárók miatt kitermelt fatérfogat nagysága alapján;
 - nagyvad vagy legeltetés miatt komolyabban károsított felújítások részaránya.
- Tízévenkénti változás a tápanyagellátásban és a savasságban (pH és kationkicszerelési kapacitás, KKK); a KKK telítettségi szintje az európai hálózatban, illetve ennek megfelelő nemzeti hálózatban.

Az erdők produktív funkcióinak (fa és nem-fa funkcióinak) fenntartása és bővítése.

- A növekedés és a fakitermelés egyenlege 10 év alatt.
- Erdőtervek vagy megfelelő gazdálkodási irányelvek szerint kezelt erdők részaránya.
- A nem-fa jellegű erdei termékek (pl. vadhús, parafa, erdei gyümölcsök, gomba stb.) teljes mennyisége, illetve értéke, továbbá ezek változása.

Az erdők biológiai diverzitásának fenntartása és bővítése.

- Az alábbiak területének változása:
 - természetes és ősi féltermészetes erdőtüpusok;
 - szigorúan védett erdőrezervátumok;
 - speciális kezeléssel védett erdők.
- A veszélyeztetett fajok számában és az összes fajhoz viszonyított részarányában bekövetkező változás (referencialistákat használva, mint pl. az IUCN, az Európa Tanács vagy az EU Élőhelyi Direktívák listáját).
- Az erdei génforrások megőrzése és hasznosítása érdekében kezelt erdők

- (pl. génrezervátumok, magtermő állományok) részaránya.
- A 2-3 fafajból álló elegyes állományok arányában bekövetkezett változások.

- A természetesen felújított területek nagysága az összes felújításhoz viszonyítva.

Az erdők védelmi funkcióinak (első-sorban a talaj- és vízvédelemnek) fenntartása és fejlesztése.

- Az elsődleges talajvédelmi erdők részaránya.
- Az elsődleges víz- (vízgyűjtő-) védelmi erdők részaránya.

Az erdők más szocio-ökonómiai funkcióinak és feltételeinek fenntartása.

- Az erdészeti szektor részesedése a bruttó hazai termékben.
- Az üdülés biztosítása; az üdülésre szolgáló erdők részaránya.
- Az erdőgazdálkodásban dolgozók számának változása, különösen a vidéki területeken (az erdőszetben, a fakitermelésben, a faiparban foglalkoztatottak száma).

A megnyitó plenáris ülésen a következő alapvető témakörök szerepeltek napirenden: a fenntartható mezőgazdaság és területgazdálkodás, erdők és a fenntartható (tartamos) erdőgazdálko-

dás, elsvatagosodás és aszályok, a biológiai sokféleség védelme és a biotechnológiai alkalmazások, a fenntartható fejlődés nemzeti és nemzetközi programjainak pénzügyi finanszírozása – elsősorban a fejlődő országok szükségleteinek figyelembevételével, a fogyasztási és a termelési szokások, a környezetvédelmi szempontból is megfelelő technológiák fejlesztése és átadása.

Az interszektoralis ülésen hangzott el a magyar erdészet részéről felszólalásom, melynek lényegesebb részei az alábbiak:

- Az európai kontinens erdészete a strasbourg-i és helsinki Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciái által történt kötelezettségvállalásokkal – amelyek az európai államok által elfogadott kritérium és indikátor rendszerben (főbb ismérvek és mutatók rendszere) kerültek pontos megfogalmazásra – a riói alapelvek és megállapodások megvalósításának útjára lépett. Különösen jelentős ez abban a közép-európai régióban, melyben a fenntartható (tartamos) erdőgazdálkodás több mint 200 évre visszatekintő hagyományait és az ebből származó eredményeket kell megőrizni a gazdasági-társadalmi átalakulási folyamat során.

- A piacgazdaságra történő áttérés során is szükséges Magyarország természetes, természetközeli erdeinek többségét állami tulajdonban megőriz-

ni, ami egyúttal a biológiai sokféleség (biodiverzitás) megőrzésének zálogát is jelenti, s biztosítékot nyújt a társadalomnak az erdőkkel szemben támasztott többcélú elvárásai teljesítése szempontjából is. Az erdők javainak és szolgáltatásainak többcélú hasznosítása iránti növekvő társadalmi igényeket annak szem előtt tartásával szükséges kielégíteni, hogy térségünkben a fatermelés jelenleg is és a jövőben is alapvető feladat maradjon.

– Véleményünk szerint az erdei ökoszisztémákkal való gazdálkodás eszköz- és intézményrendszere továbbfejlesztésében az erdészeknek teljes felelősséget és vezető szerepet kell vállalni. Az erdészeti kutatás modernizációja és ástrukturálása Rió, Strasbourg, Helsinki elveinek megfelelően indult meg.

Mindezekre tekintettel hangsúlyoznunk kell, hogy az erdészeti politika alakítói és az erdőgazdálkodás irányítói közötti nemzetközi szintű információcsere – a legújabb eredmények és tapasztalatok hasznosításának és integrációjának biztosítása révén – az egyes országok erdészeti politikájának alakításában az egyik legfontosabb eszköz lehet. Mivel a rendelkezésre álló erőforrások szinte valamennyi országban korlátozottak, hatékony felhasználásuk megköveteli a párhuzamos erdőeszfítések kiterjesztését. Ennek tudatában szükséges ismételt felhívni a figyelmet az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság és a FAO koordinátori szerepének fontosságára.

– Magyarország részt vesz azoknak a megállapodásoknak a kidolgozásában, amelyek az erdészeti termékek forgalmazásának a fenntartható (tartamos) erdőgazdálkodásra vonatkozó tanúsítványi rendszere megvalósítására irányulnak. Magyarország kész a további nemzetközi együttműködésre az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság és a FAO koordinátori szerepének fontosságára vonatkozóan.

A háromhetes ülés szak záró, magasszintű szakaszán több mint 50 min-

iszter, államtitkár vett részt és adott átfogó értékelést a bizottság és isze alatt végzett nemzetközi együttműködés eredményeiről, illetve a fenntartható fejlődés nemzeti programjainak sajátosságairól és végrehajtásáról. A magyar delegáció vezetője kiemelte a nemzetközi együttműködés jelentőségét a hazai fejlesztési és környezetvédelmi feladatok megoldásában, különös tekintettel a jelenlegi társadalmi-gazdasági átalakulási folyamattal problémáira.

A bizottság határozott a közeljövő legfontosabb feladatairól is. Az egyik legjelentősebb fejleménynek az tekinthető, hogy létrehozott egy kormányközi erdészeti munkabizottságot azzal a céllal, hogy „**törekedjen megegyezésre és összehangolt cselekvési javaslatok megfogalmazására valamennyi erdő-típus kezelése, megóvása és fenntartható fejlesztése tekintetében**”. A munkabizottság célja, hogy nemzetközi szinten elősegítsen egy multidiszciplináris akciót, összhangban az UNCED „Erdészeti alapelvek” vonatkozó állásfoglalásával. A munkabizottság által figyelembe veendő főbb témacsoportok a következők:

– Az erdőkre vonatkozó UNCED-határozatok végrehajtása nemzeti és nemzetközi szinten, beleértve az ágazati és ágazatok közötti kapcsolatok vizsgálatát. Ez a pont magában foglalja az erdők pusztítása alapvető okainak feltárását, a tartamos erdőgazdálkodás megvalósítása során felmerülő nehézségek meghatározását, a hatékony védelem módszereinek és eszközrendszerének kidolgozását – összefüggésben a biodiverzitásra vonatkozó egyezmény feltételeivel. (Mérő- megfigyelő tevékenység, erdőtelepítés, erdőfelújítás, erdei ökoszisztémák rekonstrukciója).

– Nemzetközi együttműködés a pénzügyi támogatási rendszerben, a technológia átadásában; beleértve a hatékonytágot javító módszerek felkutatását.

– Tudományos kutatás, erdőértékelés, valamint a tartamos (fenntartható)

erdőgazdálkodás kritériumainak és indikátorainak a kidolgozása, globális konszenzus alapján.

– Az erdészeti termékek és szolgáltatások teljes körű értékelését elősegítő módszerek kialakítása (figyelemmel az összköltség nemzetközi relációban történő megjelenítési lehetőségére).

– A nemzetközi szervezetek és eszközrendszerek felülvizsgálata – beleértve a megfelelő jogi mechanizmusokat is – annak érdekében, hogy világosabb kép alakuljon ki a rendelkezésre álló eszközök mellett megvalósítható tevékenységről, továbbá a megállapítható hiányosságokról, amely területek meg erősítésre szorulnak.

A munkabizottság a kormányok (beleértve az Európai Uniót) képviselőiből alakul meg; a nemzetközi kormányzati és nem kormányzati szervezetek és egyéb csoportok mint megfigyelők vehetnek részt. A munkabizottság 1996-ban jelentést tesz az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság IV. ülés szakán, továbbá végleges következtetéseit, ajánlásait és javaslatait 1997-ben kell előterjesznie V. ülés szakán. (A munkabizottság első ülése alkalmával dönt a munkamódszerét érintő kérdésekről, beleértve a tisztségviselők megválasztását.) A finanszírozás költségvetésen kívüli önkéntes hozzájárulásokból, a nemzetközi szervezetek másodlagos támogatásából és különféle hozzájárulásokból történik, beleértve a tanácskozással vendégül látó országokét is.

Összhangban a fentiekben ismertetett tevékenységi folyamatokkal az Európai Erdők Védelme Miniszteri Konferenciái megvalósítási folyamatát koordináló páneurópai munkacsoport legutóbbi körlevelében máris jelezte az európai kontinentális szinten megkezdett megvalósítási munkálatok folyamatos továbbvitelének programját. Ez a program az 1998 márciusában Lisszabonban megtartandó III. Miniszteri Konferencia eredményes tevékenységét is szolgálja.

Holdampf Gyula

NYÚL BERTALAN

Vadgyűlölet?! Erdőszeretet?!

Számtalan, olykor szélsőségektől sem mentes vita, párbeszéd folyt már az erdő és a vad kapcsolatáról, szakemberek és rokonszenvezők között egyaránt. Elég ha Wagenknecht és Burschel erdőművelési professzorok egymástól ugyancsak távoleső, ellentétes nézeteire utalok. Annál kevesebb szó esett az erdő és vad – mint természeti javak és mint tulajdon – mögött meghúzódó tényleges érdekekről, ember és ember közötti viszonyokról.

A tulajdonjog gyakorlásában – a birtoklás, a használat és a hasznok szedésének joga, a rendelkezési jog – érintett ember érdekeltége vagy ellenérdekeltége nem elhanyagolható körülmény. Természetes és nyilvánvaló, hogy mindennapi életünkben a szükségletek és érdekek tevékenységünk mozgatórugói, motívumai és céljai.

Az egyik legősibb tevékenységet, a vadászatot, környezetét jócskán befolyásolva gyakorolja az ember. Őseink több évezreden keresztül jelenlétét a napi megélhetéshez szükséges vadászat formálta. Épp ez magyarázza, és válítható, hogy a mai technikai körülmények között milyen sokan és milyen lelkesedéssel vadászunk. A vadászat összefoglalószóval lett napjainkban azzá, amit sokan sportnak, mi gazdálkodási tevékenységnek nevezünk. A kulturálódott szenvedély, a sport és a gazdálkodás így, együttesen biztosítja a vad létét, így a vadászat lehetőségét.

Az elmúlt idők nemcsak a természeti környezetet, de az emberi társadalmat is megváltoztatták. Ezzel összefüggésben a szép, a természeti szép érzete is alakult. Az erdő korunkban a mai embernek azonos a széppel, a természeti széppel. Az erdő mindig szép. Az erdő varázsa az ami sarkallja, ingerli az emberi képzeletet, az alkotó készséget, hogy a szó, a zene, a tánc eszközével, az ecset

színeivel alkotson. Az emberi képzelet benépesítette az erdőt, a források fakadását, a szél járását, a falombok susogását, a madárdal hangzását.

Az erdő és vadja – egy misztikum – az ember legbensőbb lelmi és érzelmi világában, az emberi lélekben jelen van. A társadalmi munkamegosztásban erdészé lett szakember viszonya természetesen más az erdőkhöz, mint más embertársaié. Látja az erdőtől a fát is, szép és rossz időben – közelről. Természetes, ha a görbe fánál többre tartja az egyenest, a senyvedt szarvasborjúnál az egészségest. Azonban ő is a társadalom tagja.

Az elmúlt két évtized alatt, széles tömegektől támogatva új etikai és magatartásformákat követelve alakult a természet és a környezetvédelmi mozgalom. A biológiai mezőgazdaság, vagy a természetközeli erdőgazdaság az elmúlt évek szüleményei. Mindezek ellenére a mező-, az erdőgazdaság, a vadászat, a halászat nyilvános kritikának kitett. Sok ember ezt megértően veszi tudomásul. Napjaink erdészkedése és er-

désze távol került a közmegebecsülés-től, önigazolásra, társadalmi szerepkeresésre kényszerült. Úgy tűnik, hogy a hivatalos adminisztráció sem tudja magát függetleníteni, követi a zöld ideológiákat.

Az erdészek hitelvesztését alapvetően előmozdította, hogy az erdész víz, villany nélküli erdészházának érthető elhagyására kényszerült, jórészt kivonult az erdőből. A hagyományellenes politikai akarat is siettetett az előnytelen átalakulást, miközben hazánk erdőszültsége az erdészek munkája révén nőtt.

Napjainkra az erdész létalapja, az erdők harmada magánosításra került. A megmaradt erdőkben pedig olyan, az erdőből elválaszthatatlan ténykedések birtoklásáért folyik a csatározás, mint a természeti értékek fenntartása, a természetvédelem vagy a vadgazdálkodás és a vadászat. A vitatott helyzet előidézését az erdészet is tevékenyen szolgálja. Az ember egyes fajokot visszaszorított az értékeesebb fát adó fajok javára. A mesterséges úton kialakított, gyakran növényfélékben leszegényedett erdők-

ben a felduzzasztott vadállomány számára csak a csökkent értékű és elégtelen takarmány áll rendelkezésre. A kerítés a kerítésben gyakorlata, a romló és szűkülő élőhely egyre több összeütközést hoz a vadállomány és az emberi érdekek között. A nagyvadállomány túlszaporodását szívesen magyarázzuk az elmúlt rezsím politikai akaratával vagy az össznépi tulajdon kár-érzékletlenségével. Más vélemények szerint a vadkár-megelőzés csak részben racionális probléma. A vadászat és a gyűjtögetés lévén inkább lelkiileg, mint szellemileg megalapozott magatartásmód, ritkán nyugszik belátáson. Az erdőgazdálkodás és a csülkös vad vadászata, mely a legtöbb kárt okozza, mindaddig szép szólam, míg az egyértelmű következmények elmaradnak a felelősökkel szemben. Ez korántsem hazai sajátosság.

Gyűlölet, szeretet? Ellentétes cíjelű emberi érzelm. Az a pusztá tény, hogy az erdőn jelenlévő csülkös vad megnehezíti, sőt meg is akadályozhatja az erdőn dolgozó ember munkáját, nem kizárólagos forrása a vad iránt érzett ellenszenvnek.

A vadászat mindig költséges, a legelőkelőbb szórakozás lévén, csak annak lehetett része benne, aki megfizette, megfizettette, vagy orvult tette. A gyűlöletté váló ellenérzést sokakban kiváltot-

ta a kirekesztettség, a hátrányos megkülönböztetés, a mellőzésből fakadó sértettség.

Akad, ahol a szarvast „szent tehén”-nek titulálta az erdészeti személyzet, mivel a vad vadgazdaság, az erdő erdőgazdaság „kezelését” szenvedte. Felelős erdészhiatalnokok erdőszeretőket a vad és a vadászat iránti ellenszenvükkel, a vadászatot elhatárolódó nyilatkozataikkal bizonygatták. Akad aki az erdőben szarvasból a szarvasbogarat is elégségesnek tartja. Mi tagadás – emberi tulajdonság – bizony sikk lett az elérhetetlen, az irigyelt leszólása. Témát adtunk, hogy erdész vagy vadász kérdése megfogalmazódjék. Eibl – Eibesfeldt, Lorenz növendék így fogalmaz. Abból lehet kiindulni, hogy az ember történelmének több mint 99%-ában vadászó és gyűjtögető életmódot folytató, ami minden bizonnyal biológiailag is hatással volt az emberre.

Az erdészlelkében, -szívekben rend van. Ott szeretet honol. A vadgyűlölő erdőszeretet torzszülemény. Akarva, nem akarva mindegyikünk egy kicsit vadász. Így aztán a hajlandóságnak vagy inkább az akaratsnak jut döntő szerep, hogy azzá is legyen. Az hogy irigylik az erdészt más vadászó embertársai, tökéletesen érthető. Egyedül az erdész lehet olyan VADÁSZ, amilyen más nem lehet, csupa nagyhetűvel. Befolyá-

sát az erdő és a vad felbonthatatlan biológiai egységére, az egészre fejtheti ki, szemben a sokasággal, kiknek a vad, mint a bonyolult rendszer részecskéje adatik meg. A kívánt ökológiai és ökonómiai célkitűzések elérésére és fenntartására nyilvánvalóan az élőhely egésze szolgálhat, részleteiben tartamos célok megvalósíthatatlanok. Tapasztalhatjuk, hogy a vadászatnál felhalmozódó anyagi erő, energia, érdek és szenvedély milyen tekintélyes. Megkerülhetetlen a vadászat biológiai szerepe a vadállomány minőségének, létszámának a szabályozásában.

Szíve mélyén mindenki érzi azon erdész indítatású kezdeményezések idő és tényserűségét, melyek az örökölt vadászati jogrend megújításáért folynak. Legalább akkora eredmény az erdei vadkár jogi elismertetése, mint amekkora szerencsétlen botorság a vadásztársasági tisztségviselő erdészek leléptetésére tett intézkedés.

Elengedhetetlen az erdészeti lépésváltás. Szükséges az idejétmúlt erdészeti elköpzelések merevségén oldani, a megcsontosodó előítéleteket feloldani. Az új szerephez hiteles, alkalmas szereplők is kellene. Talán legfontosabb, hogy az erdészetben belüli, a szervezetben tetten érhető erdészeti és vadászati közémelt falak leomoljanak. Megvalósítani ezt nem könnyű, a hosszú távú, ezért kényelmes beidegződésekkel szemben sokkal *előbb* tevékenységre van szükség. Megéri!

Az erkölcsieken túl számos gazdálkodó anyagi haszna is bizonyítja ezt. A vadgazdálkodási beruházások hatékonysága és megtérülése kedvező.

Senki sem az igazság letéteményese, tragikus hiba, bűn, ha az erdész ellenségkedik, sértődött, ahelyett, hogy a rokon lelkületű természetszerető emberekkel karöltve, őket felkészültségével megnyerve mozgósít egy cél, az erdészszakma érdekében.

A jelenlegi ellentmondások feloldásának kulcsa a kezünkben van. Hozzuk vissza a *bizalmat*, a határozott *célokat* és a *lelkessedést* valamennyiünknek.

A dāmvradról – Firenzében

Európai szakemberek jöttek össze Firenzében, hogy konferenciát rendezzenek a vadgazdálkodásról. A Nyírerdő Rt-t két szakember képviselte. A tanácskozás fő témája ebben az évben a dāmvrád, a dāmszarvas volt. A Nyírerdő képviselői ebben a kérdésben ugyancsak szakértőnek számítanak, hiszen közismert, hogy a világrekorder, aranyérmes dāmtrófea a guthi erdészeti területről származik. A jelenlegi állomány is meglepően szép, ami annak az eredménye, hogy az itt működő vadászok, erdészek ügyelnek a megfelelő életkörülmények biztosítására. Csúpan az érdekesség miatt jegyezzük meg: a dāmvrád vagy dāmszarvas (*Dama dama*) kb. 90 centi vállmagasságú, 130-140 centi hosszú, változó színű, gyakran foltos, lapátágancsú, bizalmas természetű szarvasfaj. A jégkor előtt Európában is honos volt, később visszaszorult Elő-Ázsia területére és csak a Kr. u. III-IV. században telepítették vissza a rómaiak európai provinciáikba, ahonnan aztán messzebb északra is elszármaztak. Súlya eléri, sőt meghaladja az egy mázsát.

A vadászterületek nagyságának meghatározása az önállóan is vadászható területegységek alapján

A tervezett új vadászati törvénytervezetnek két sarkalatos pontja van. Az egyik a vadászati jog kérdése, nevezetesen, hogy ennek bevételre joga a terület tulajdonosát, kezelőjét vagy más, esetleg az államot illesse-e meg? A másik kérdéskör a vadászterületek leendő nagyságának meghatározása.

A területbérleti bevétel az új törvényben várhatóan a terület tulajdonosait fogja megilletni, és az állam, esetleg az önkormányzat ezt meg fogja adóztatni SZJA, ÁFA, nyereségadó, helyi vállalkozói adó stb. jogcímenek. Ez a megoldás egybevág a polgári joggal általában is.

A vadászat gyakorlásának a földtulajdonhoz kötött joga viszont várhatóan nem valószínűsíthető meg, hiszen még minimális 100 ha előírása esetén is keveseknek lenne összefüggő tagban ekkora terület, amelynek ráadásul még a természetben is jól felismerhető határai, út, vasút, folyó stb. lennének.

Tovább bonyolítja a helyzetet a vad viselkedése is, hiszen hiába lenne mégis valaki-

nek ekkora egybefüggő erdőterülete (pl. az erdőgazdaságoknak), amikor a vad éjszakára az erdészeti mezőgazdasági területekre vált ki, ami esetleg már más tulajdonába tartozna.

Az új vadászati törvény legfontosabb szakmai kihívása tehát az önállóan is vadászható területegységek meghatározása lesz.

A vadászterületek minimális nagyságának eddigi vitájában mindig két szándék – egyrészt a változatlanúság, tehát a jelenlegi területhatárok megőrzése, másrészt a jelenlegi területhatárok megváltoztathatósága és újrafeloszthatósága – szerepelt, a törvény viszont csak akkor lehet jó, ha a területnagyság kérdését szakmai alapokra helyezi, és ezzel a stabilitást, de a változtatás lehetőségét is megteremti, ez pedig csakis az önállóan is vadászható területegységeken alapuló vadászterületek kialakítása lehet, nem pedig bármekkora területnagyság merev kikötése.

Az önállóan is vadászható területegység fogalma a saját területén mindenki előtt

ismert, melyeket rajonoknak, biztonsági körzeteknek, szektoroknak, brigádoknak vagy „lekötött vadlétszámkilövés” címen al-bérletbe adott területeknek neveznek.

Ha ezt a gyakorlatban is működő (kb. 50-1500 ha-os) és önállóan is vadászható területegység-felosztást a leendő törvényben szakmailag megalapozottan határozniuk meg, akkor ez segítené a helyi viszonyoknak megfelelő ideális vadászterület és az ideális vadásztársasági taglétszám kialakításában is.

Az eddigi, sőt a szomszédos területegységeket is egy-egy vadásztársaság várhatóan egykezre majd „összebérelni”, hogy minél nagyobb terület, akár 8-10 000 ha is legyen, de az is lehet, hogy „szátonvadászat” céljára egy-egy bérlő vagy kisebb társaság megcél-gedne mondjuk egy 100 ha-os területtel is, ahol évente lőnek néhány nyulat vagy fácánt, és ha kapnak kilövési engedélyt, akkor egy-egy nagyvadat is, és persze annak sincs akadálya, hogy a szomszédos kisebb területek bérlői közösen alkalmazzanak majd vad-ért, és egymást is meghívják közös vadászatokra, vagy a gazdálkodásukat összehangolják.

Jó munkát a törvényalkotóknak, és minél több vadat a jelenlegi és a leendő vadásztársaságoknak is.

Dr. Czerny Károly

Presztíz, renomé, imázs

Hirtelen csak ezek az idegen szavak jutnak az eszembe, amikor alma materünk volt professzorának, Dobos Tibornak az írását olvasom a Nimród júliusi számában. Hogy tudniillik mind az erdészszakmának, pláne meg az egyetemünknek, ezek jó hírenek rendkívül nagy szolgálatot tett volna a nyugalmazott professzor, ha mindjárt az írása elején nem dicsekszik el azzal, hogy ennek az intézménynek volt hivatva öregbíteni a jó híret hosszú évtizedeken keresztül, hogy milyen, a világon egyedülálló dolgokat alkotott, miközben a tudománya az eget súrolta...

Úgy gondolom, szíve joga meghirdetni a nyugalmazott professzornak, hogy a Gyótapusztai Vadásztársaság alapító tagjaként miként vélekedik a vadászatról, de az előadott sületlenségét talán mégsem kellene az egyetemi múltjával alátámasztania. „Tudományos eredményeinek” ime, így adja meg mintegy a kvintesszenciáját:

„Szerintem az erdész-vadász ellentét valós problémát jelez. Első oka ... az irigység, a féltékenység, a rosszindulat. ... Az erdész csak fát akar természetni; minél több és jó minőségű fatömeget betakarítani. ... Ennek az ellentétnek a további forrása a tudatlanságunk. (Kiemelés tőlem.) ... Ha többet tudnánk a vad táplálkozásáról, ezzel a vadkárt is hatékonyan megelőzhetnénk. Abszurdum, hogy a világban páratlan híré magyar gímszarvasról ... mily keveset tudunk!” (Mindez talán igaz is lehetne – egyes szám első személyben elbeszélve.)

További idézetek: „Szerintem a sok kerítés is szakmai hiba. A zalai gyakorlat engem igazol, ott alig van kerítés ... ott nincs erdész-vadász probléma. ... Ha a vad állami tulajdonban marad, akkor következképpen valamilyen állami igazgatási szervnek kell kijelölnie és bére adnia a vadászterületeket. Kézenfekvő ezt a földművelésügyi megyei hivatalokra bízni. ... Tovább megyek: a fenti

hivatal a terület „vadászeltartó” képességének megfelelő korlátozási joggal is rendelkezze. (Kiemelés tőlem.) ... nagyon sok országban, ahol a vad nem állami tulajdon, vagy teljesen eltűnt, vagy csak elenyésző számban fordul elő.”

A fentiekre nagyonis enyhe kifejezés a sületlenség, mert hiszen maga a szerző sem hiheti el mindezeket. Sokkal inkább részei annak a tökéletlenkedési sorozatnak, amivel most a vadászterületek bérlői ámitják a közvéleményt, „etetik” a politikusokat és a törvényhozókat. Mert az érdemtelenül élvezett kiváltságait csak akkor tudják megőrizni, ha továbbra is az „államtól” kaphatják az olcsó vadászberletet. A vadászat terheit pedig továbbra is a földek művelőire hárítani, minden ellenszolgáltatás nélkül, míg maguk élvezzeik annak passzióját és nem kis anyagi hasznát. A sejtelmesen fogalmazott „korlátozási jog” pedig azt célozza, hogy az újonnan vadászni akarók továbbra is ki legyenek rekesztve ebből a lehetőségből.

A régi bölccsek szerint a boldogsághoz az emlékezet bizonyos hézagjai is szükségeltetnek. Nos, volt professzorunk igazán nem lehet híjával e „hézagoknak”! Bizonyára elfelejtette már, hogy a tudományát már annakidején sem tartották valami nagyra a diákjai. Egyetlen „érdeme” volt, hogy állandóan szolgáltatta a témát a Horribile Dictu nevű élclapnak, amely a professzorok gyengéit, az ő esetében pedig a nagyképséggel párosult együgyűségeit volt hivatva karikózni. Nélküle ez az élclap meg sem születhetett volna.

Joggal kérhetjük tehát volt professzorunkat, hogy a mostani „tudományos” megnyilatkozásai során csak a mostani státusát sziveskedjék feltüntetni. Az egyetemünkön eltöltött évtizedeire pedig borítsa homályát a jótékony feledés. Ennyit talán megérdemel alma materünk jó híre, presztízse, renoméja.

Reményfy László

SZIDNAINÉ CSETE ÁGNES

Nádler Herbert életútja és munkássága*

Állattani Közlemények, LXXVII, 1991.

Napjaink kételkedő világa rendkívül kritikus szemmel vizsgálja azoknak a jelentős személyiségeknek minden tevékenységét, akiket a kor igénye szerint olykor elismertünk, olykor pedig teljesen elhallgattunk. *Nádler Herbert* munkásságát közel fél évszázad távlatából értékelve, könnyf dolgunk van, mivel az idő letisztított minden felesleges sallangot a tettekről, s maradt maga az objektív valóság: az alkotások és az eredmények. Ezek azok, amelyek az Állatkertben ma is körülvesznek bennünket, hiszen az ő nyomát viseli szinte minden épület, egy-egy öreg fa, utak, sétányok. De találkozhatunk vele nap mint nap a természet, a vadászat és a vadgazdálkodás irodalmában is.

1883. május 13-án született. Mint fiatal fiút érdekelte a természet, a mezőgazdaság, de szerette és értette a művészetet, gyönyörűen festett és virtuóz módon hegedült. A századforduló évében került főiskolára, és még nem volt 22 éves, amikor *Batthyány Ervin* gróf állást kínált számára bögöci birtokán, amit ő azonnal el is fogadott, otthagya a főiskolát. Először mint személyi titkár dolgozott az akkor anarchista tartott gróf mellett, majd később uradalmi számtartó lett. E munkahelyén kezdett el foglalkozni komolyan a vadgazdálkodással és a zoológiával.

Ez időben szóban és írásban sok helyen adott kifejezést annak a felfogásának, hogy a társadalomnak a fejlődéshez és a gazdagodáshoz „kiművelt embertökre” van szüksége. Ebben a felfogásban *Batthyányval* egyetértve létre is hozták közösen egy úgynevezett sza-

bad-iskolát, amelyet a kor sajtója haladó volta miatt erősen támadott.

Az 1920-as évek közepén Budapestre költözött. Rendszeresen írt cikkeket a „Nimród” vadászlapba, s rendre-másra jelentek meg írásai a német, az angol és a francia, sőt az olasz szaklapokban is. Itt kíván említést, hogy a magyaron kívül anyanyelvi fokon bírta a német és az angol nyelvet, s jól írt és beszélt franciául is.

Ezekben az években nemcsak itthon, hanem külföldön is többször meghívták vadászati és trófeakiállítások rendezésével. A századforduló első évtizedeiben *Nádler Herbertet* Európa-szerte már nemcsak úgy ismerték, mint a vadászat és a természet jó tollú fróját, hanem jelentős nemzetközi szaktekintély volt a vadgazdálkodás és a trófeabírlat területén, és később zoológiai megfigyeléseivel is széles körű elismerést vívott ki.

1926-ban a Vadászati Védőgyelet álltal a Mezőgazdasági Múzeumban rendezett trófeakiállításra kidolgozott egy olyan szarvasagancs bírlati képletet, amely később „Nádler-képlet”-ként vált ismertté Európában, ahol gímszarvasokra vadásznak. A Nemzetközi Vadászati Tanács 1937-ben ezt a képletet

hivatalosan is elismerte.

Nagy sikert aratott az 1926-ban kiadott „Cserkészeten és lesen Nagymagyarországon” című könyve. 1935-ben jelent meg a „Fogoly vadállatok között” című munkája. Ebben a könyvébe nemcsak vadasparki, hanem az akkor már több éves állatkerti tapasztalatát is beépítette, és szinte elsőként írta le és rendszerezte a zárt térben tartott állatok viselkedését, összehasonlítva a szabad természetben élő állatokéval. Behatóan foglalkozott a repatriált állatok viselkedésével is. Az 1937-ben megjelent „Vadásznapok, vadászévek” című könyvében a vadászat élvezetes leírásán túl az állatok mozgásával, táplálkozásával és az utódok nevelésével is foglalkozik. Magyar nyelven utolsóként megjelent könyve a „Keleti- és a Déli-Kárpátokban” című munka. Ebben az erdélyi bölények utolsó menedékhelyéről és a világ hírv kárpáti szarvasbikákról ad szinté természetrajzi leírást.

Külföldön könyvei nagyjából a magyar kiadással egy időben jelentek meg, sőt a 60-as években ismét kiadták munkáit a német, az olasz és a cseh kiadóktól. Itt Magyarországon életében kiadatlan maradt a „Bakonytól a Déli-Kárpátokig” című terjedelmes műve.

Soha nem látott vaddisznós kárról tudósít megdöbbenéssel a német steinfördei fő-erdészvezető. Miután 1993-ban jó tölgy- és bükkmaktermés volt, a rákövetkező évben pedig a disznószaporulat megemelkedett, 1994. évben a lelővést megduplázták. Ennek ellenére 1995-ben kapta az első jelentést, hogy a disznók rendszeresen kitérték a lombcsemetéket és megrágták ezek gyökfőit. Csemetéről csemetére járnak és összefüggő területeken pusztítják nemcsak az ültetett, de a természetes újulatot is. Áprilisban a pótlandó terület már 20 ha-t tett ki és ezt már csak kerítés védelme alatt lehet megújítani. Az elejtett vaddisznópéldányok erősen lesoványodottak voltak, egyesek gyomrában csak humuszt és mohát találtak, így valószínű, hogy a szigorú télen át éheztek.

(DW 1995. 7. Ref.: Jérôme R.)

* Előadta a szerző az Állattani Szakosztály 799., *Nádler Herbert tiszteletére rendezett ülésén*, 1989. június 7-én.

E sok nyelven fró és beszélő európeának a magyar nyelv adott olyan gyönyörű kifejezéseket és megfogalmazásokat tollára, amellyel időst és fiatal egyaránt a természet csodálójává tett. Könyveinek és cikkeinek értékét növeli, hogy stílusával, hangvételével és szakszerűségével az akkor már oly neves vadászírók, mint Kiittenberger Kálmán, Széchenyi Zsigmond, Bársony István mellett is kedvelték az olvasók.

Negyvenhat éves volt, amikor 1929-ben – az idén hatvan éve – megpályázta és munkája elismeréséül el is nyerte a fővárostól az Állat- és Növénykert meghirdetett igazgatói állását. Ekkor ő még saját bevallása szerint sem volt igazán állatkerti szakember, de mint természettudományosan is művelt ember jól ismerte a hazai és a külföldi szükséges szakirodalmat.

Évente rendszeres utazásokat tett Európa és más földrészek állatkertjeibe, ahol igyekezett minél több tapasztalatot gyűjteni az állatok korszerű, esztétikus bemutatásáról, takarmányozásáról és a velük való bánásmódról. Kiterjedt leve-

lezést folytatott a világ ismert természetudósával.

1930-ban mint az Állatkert igazgatóját megbízták a „Természet” című folyóirat szerkesztésével, amelyet – a lap II. világháború alatti utolsó megjelenéséig – 1944 decemberéig látott el. Amikor átvette e rendkívül népszerű lapnak a szerkesztését, igyekezett tovább növelni tartalmának színvonalát neves szerzők, híres illusztrátorok s kiváló fotográfusok műveinek közlésével. Az olvasótábor szélesítése érdekében színes és érdekes közlések is kerültek a lapba. Külön gondot fordított arra, hogy az állatkerti hírek terjedelme bővüljön, s a kezdetben önálló rovat később már mint külön melléklet jelent meg „Mi újság az Állatkertben?” címmel.

Megváltoztatta a lapot külsejében is, így pl. a nyomdának a legjobb minőségű krétapapírral felhasználását írta elő.

Ennek köszönhető, hogy a lap oly kiváló fotóanyaga még a mai korszerű technikával készülő képeslapok képanyagával is bátran felveheti a versenyt.

Mint ember, Nádler rendkívül tartózkodó volt és került a feltűnést. Jellemző erre, hogy még a korabeli szenzációhajhász sajtó is legfeljebb csak egy-két sorban említette azokat az eseményeket, amelyek személye körül zajlottak. Így pl. hogy György angol király meghívta szaktanácsadóra, vagy Károly román király felkérte trófeái elbírálására. Vagy hogy felvették a Nemzetközi Vadászati Tanácsba vezetőségi tagnak. Vagy hogy ő volt az első olyan magyar zoo-igazgató, akit szakmai munkássága elismerésként beválasztottak az Állatkert Igazgatók Nemzetközi Szövetségébe. Állatkertünknek ő volt az egyetlen olyan igazgatója, aki – hazai és nemzetközi elismerés mellett – folyamatosan 19 évig irányította az intézményt. S még a legkritikusabb II. világháború alatti és utáni időkben is nagyon sokat tett az Állatkert fejlesztése érdekében. Sajnálatos módon nevét halála után sokáig agyonhallgatták, s még 1966-ban, az állatkerti centenáriumi alkalmával megjelent nagy történeti anyagból is kimaradt.

A szarvasfélék tüdőféreg-fertőzöttsége

A Pannon Agrártudományi Egyetem kaposvári Állattenyésztési Karának egyik kutatója (dr. Sugár László) azt vizsgálta, hogy mennyire gyakoriak a fonalféreg közé tartozó *tüdőféreg* a honi őzokban és *gímszarvasokban*. Az előbbieket közül száztizenkét állat erdei, százhuszonöt átmeneti és százkilenc mezei élőhelyen került puszkavégre. A megvizsgált gímszarvasstetemek egy körülkerített vadászterületről és egy kísérleti szarvastelepről származtak.

Mindkét állatfaj tüdejéből előkerült a *Dictyocaulus viviparus* és a *Varestrongylus capreoli* tudományos nevű tüdőféreg, valamint az *Elaphostrongylus cervi* féregfaj, amely főleg a törzs laza kötőszövetében vagy a koponyaüregben élőszködik, ám a lárvái egyebek között a légutakon át jutnak a szabadba.

Tüdőféregket leginkább az erdőben élő őzekben találtak, az átmeneti élőhelyen elejtett állatok közepesen voltak megfertőződve, s legkisebb arányban a mezei őzekben akadtak ilyen élőszködők. A tüdőféreg gazdaállatonkénti egyedszáma ritkán haladta meg a húszat, egy hathetes

gida tüdejéből azonban több mint hetven féreg került elő. A vadászterületen elhullott gímszarvasok közül négynek a légcsövében és tüdejében két-három ezer féregt számolt meg a kutató, a kísérleti telepen kimúlt szarvasborjak között azonban olyanok is akadtak, amelyeknek a légutaiban háromezeröttszáz-nyolcezer féreg is előfordult. Az eltérő méretű, még nem ivarérett féreg véres-habos nyálkába voltak ágyazva. A *vadon élő* gímszarvasokban ugyanakkor Sugár doktor nem tapasztalt súlyos mérvű tüdőféreg-fertőzöttséget. Ez a mesterséges tartás hajlamosító szerepére hívja fel a figyelmet. Elsősorban az úgynevezett *kerítésstressz* rováására írható az állatok erőnlétének téli romlása és a tüdőféreggel szembeni védetség gyengülése.

A szarvasfélék tüdőféregességére ajánlott *moxidektin*-el és *ivermektin*-el végzett egyszeri injekciós kezelés igen jó hatásúnak bizonyult. Az *albandazol* szintén bevált a féreg ellen, ám ezzel többször kell kezelni a fertőzött állatokat.

(Élet és Tudomány,
1996/24. L. A.)